

معمار اکمل تفریحی

مٹھرا از طبیعت کراچی

مؤلفان

دکتر سید علم، نور

«عضو ہیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی و استاد کرمانشاه»

مهندس زهرا سبزی

مهندس ساغر زید عبدی

نشر رایان، ۱۳۹۶

سرشناسه	نوری، سیدعلی، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	معماری اماکن تفریحی متأثر از طبیعت گرایان/ مؤلفان سیدعلی نوری، زهرا سبزی، ساغر زیدعبدی.
مشخصات نشر	کرمانشاه: رایان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۰۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۶۱۹۰-۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	معماری و گردشگری
موضوع	Architecture and tourism
موضوع	مراکز تفریحی -- طرح و نقشه
موضوع	Recreation centers -- Designs and plans
موضوع	معماری -- طراحی
موضوع	Architectural design
موضوع	استراحت فراغت
موضوع	Leisure
شناسه افزوده	جزی، زهرا، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	زیدعبدی، ساغر، ۱۳۶۹ -
رده بندی کنگره	۷۸۰/۵۴۳/۱۳۰۰۹۱۳۰۹۴
رده بندی دیویی	۷۸۰/۵۴۳/۱۳۰۰۹۱۳۰۹۴
شماره کتابشناسی ملی	۶۹۹۱۵۰

- نام کتاب: معماری اماکن تفریحی متأثر از طبیعت گرایان
- مؤلفان: سیدعلی نوری، زهرا سبزی، ساغر زیدعبدی
- ناشر: رایان
- ویراستار: هستی کرمی
- طرح جلد: هستی کرمی
- نوبت چاپ: اول
- تیراژ: ۱۰۰۰
- تعداد صفحه: ۱۰۶ ص.
- قطع کتاب: وزیری
- قیمت: ۱۲۰۰۰ ریال
- لیوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ ایران
- شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۱۹۰-۲-۳

همه حقوق چاپ برای مؤلفان محفوظ می باشد.

صحت مطالب کتاب به عهده مؤلفان بوده و ناشر مسئولیتی در قبال این موضوع ندارد.

فهرست

پیشگفتار

مقدمه

بخش اول: اوقات فراغت

مفهوم فراغت

جایگاه کار و فراغت در زندگی بشر

جامعه‌شناسی اوقات فراغت

تقسیم‌بندی اوقات فراغت

گذراندن اوقات فراغت در جهان

گذراندن اوقات فراغت در ایران

ضرورت برنامه‌ریزی برای رهنمای فراغت

فراغت فعال و غیرفعال

تفرج

اوقات فراغت و گردشگری

بخش دوم: گردشگری

مفهوم گردشگری

پیشینه گردشگری در جهان

تاریخچه گردشگری در ایران

گردشگری در زمان کنونی

بررسی گردشگری در ایران

انواع گردشگری

گردشگری پایدار

گردشگری و بهبود کیفیت زندگی

انار اقتصادی گردشگری

۳۱	توریسم داخلی
۳۳	شهرنشینی و گردشگری شهری
۳۶	تحلیلی بر ساختار الگوی فضایی گردشگری در شهرها
۳۹	اثرات صنعت جهانگردی
۴۰	طبقات مختلف جهانگردی
۴۱	جاذبه‌های جهانگردی ایران
۴۲	اکوتوریسم
۴۴	تاریخچه اکوتوریسم
۴۵	گونه‌های مختلف اکوتوریسم
۴۶	چالش‌ها و فرصت‌ها توسعه اکوتوریسم در ایران
۵۰	صنعت توریسم و الودگی‌های محیط طبیعی
	بخش سوم: معماری طبیعت‌گرا
۵۳	طبیعت و معماری
۵۴	اصول اولیه طراحی پایدار
۵۵	معماری طبیعت‌گرا
۵۶	تاریخچه معماری طبیعت‌گرا
۵۷	ادیان و رویکردهای معماری طبیعت‌گرا
۵۸	انسان و طبیعت
۶۱	الهام معماری از طبیعت
۶۲	ساختارهای طبیعی
۶۵	مصالح ساختمانی و مصالح طبیعی
۷۰	بام سبز
۷۰	انواع معماری طبیعت‌گرا

بخش چهارم: مجتمع‌های تفریحی با رویکرد طبیعت‌گرا

۷۳

مجتمع‌های تفریحی و معماری بومی

۷۶

بررسی اصول معماری پایدار در نمونه‌هایی از مجموعه‌های تفریحی توریستی

۸۰

پارک‌ها

۸۱

چند نمونه از پارک‌ها و مجموعه‌های تفریحی

۹۳

جمع‌بندی

۹۷

منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار

افزایش جمعیت شهرنشین، تغییر در الگوی کار و زندگی سبب فاصله بیشتر از خاستگاه‌های طبیعی به‌عنوان مقر و بستر تأمین آرامش فکری و روحی انسان شده است. در زندگی مدرن، نیاز به تفریح و فراغت در میان شهرنشینان افزایش یافته و به یکی از مهم‌ترین نیاز آن‌ها تبدیل شده است. نیاز انسان به طبیعت، نیاز به استراحت و ریلکسیشن، سفر در طبیعت و هم‌اقامت در آن و مأنوس شدن با آن در ساختن روح انسان بسیار تأثیرگذارند. با تغییر بنیادی شهرنشینی، گردش و تفرج اشکال جدیدی یافته و رفتارهای نوین گردشگری استفاده از تسهیلات و امکانات جدید رواج یافته است. از این‌رو دست یافتن به مکانی با اصول طراحی ساماندهی فضاهای طبیعی برای استفاده مناسب انسان، توجه به مسئله جذب گردشگر و گذران اوقات فراغت، تأکید بر رویکرد طبیعت‌گرا یک نیاز ضروری برای جوامع امروزی است.

شناخت انسان و جایگاه او در طبیعت سهم بسزایی در نحوه برقراری رابطه انسان با طبیعت بکر از طریق ایجاد فضای دست‌نخورده دارد. هر نوع دخالتی در طبیعت باید با معماری آن یعنی اصول آزادی و صداقت و اصالت همراه باشد. این همراهی همان است که رایت آن را ارگانیک نامید.

بررسی اصول و معیارهای طراحی فضاهای تفریحی با رویکرد طبیعت‌گرا، چگونگی تأثیرپذیری از محیط طبیعی برای طراحی مجموعه‌ای جهت پاسخ‌گویی به نیازهای روحی و روانی جامعه برای گذران اوقات فراغت و تفریح، چگونگی استفاده از عناصر حرکت طبیعت مانند نور، رنگ، آب و گیاهان در رسیدن به یک مجموعه هم‌راستا با طبیعت از اهداف اصلی نگارش این کتاب می‌باشد.

این کتاب برگرفته شده از رساله کارشناسی ارشد خانم رهرا بیز، می‌باشد که به راهنمایی دکتر سیدعلی نوری در دانشگاه آزاد واحد کرمانشاه ارائه شده است.

در اینجا بر خود لازم می‌دانیم که از تمامی اساتید گروه معماری دانشگاه آزاد کرمانشاه که در راه ارتقای سطح علمی دانشجویان تلاش می‌نمایند نهایت سپاس و قدردانی را داشته باشیم. همچنین از خانم مهندس هستی کرمی که با دقت نظر خویش ویراستاری این کتاب را بر عهده گرفتند صمیمانه قدردانی می‌نماییم.

مقدمه

امروزه با پیشرفت تکنولوژی و معیشتی بزرگ و کلان شهرنشینی، نیاز فراغتی انسان همچون گذشته به صورت طبیعی و خودبه خود ارضاء نمی شود؛ یعنی امور ساده ای مانند قدم زدن در قهوه خانه، نشستن با دیگران، صحبت کردن، شنیدن صدای آب رودخانه، دیدن منظر طبیعی و نظایر این در طبیعت، عادی برای شهرنشینان در دسترس نیست. همچنین گسترش روزافزون صنعت، جابجایی و گردشگری در دنیا و تبدیل آن به یک صنعت موفق و نیز با توجه به نیاز روزافزون انسان به گسترش گردشگر خارجی با داشتن پتانسیل های طبیعی و مصنوعی، ایجاب می کنند اقدامی آگاهانه در این زمینه صورت گیرد؛ اما به دلیل عدم وجود نحوه برخورد هوسمندانه و نادیده گرفتن کیفیت محیط طبیعی با ساخت و سازهای عجیب و ناسامان به الودگی و آلودگی این گونه محیط منجر شده است که در نهایت باعث تخریب تدریجی محیط طبیعی می گردد.

در دهه های پایانی قرن بیستم، تغییر سریعی در نگرش انسانیت به طبیعت در محیط شهری به وجود آمد که نشان دهنده افزایش آگاهی نسبت به طبیعت در میان عموم مردم می باشد. طبیعت معانی متفاوتی برای گروه های مختلف مردم دارد و درکی که آن ها از شیوه های طراحی منظر دارند یکی از عوامل اصلی است که در طول تاریخ رابطه مردم با جهان طبیعی را شکل می دهد. استفاده کنندگان مناظر شهری انتظاراتی

دارند که اگر با واقعیت هماهنگی نداشته باشد، منجر به ناسازگاری بین فضا و شهروندان می‌شود.^۱

امروزه، متأسفانه طبیعت شکوه پیشین خود را از دست داده و توان ما در درک طبیعت کم شده است. از این رو معماری می‌باید در فراهم آوردن مکان‌های معمارانه که در آن مردم حضور طبیعت را احساس کنند، بکوشد. وقتی چنین باشد معماری طبیعت را به وسیله خرید تغییر شکل می‌دهد و معنایش را دگرگون می‌سازد. وقتی که آب، باد، نور و دیگر عناصر طبیعت در درون معماری تجرید می‌یابند، معماری تبدیل به مکانی می‌شود که در آن آدم طبیعت تحت یک حس پایدار کشمکش با هم مواجه می‌گردند. همان احساس کشمکش، حساسیت‌های معنایی را که در انسانیت معاصر نهفته است بیدار خواهد ساخت.^۲

معماری را باید وسیله‌ای غیرقابل انکار برای زندگی و نه فقط ساختن، بلکه مجموعه‌ای از تفکر، عملکرد و صرف نیست و ساختارهای معمارانه نه فقط جهت استفاده‌ی فیزیکی، بلکه استفاده روحی، و حتی به عنوان هنر زندگی اجتماعی و تعادل در موجودیت که همگنی و تداوم خود را از طبیعت محیطی داشته باشد و نه در اجتماعی سه بعدی که از علوم و فنون پیروی می‌نمایند، بلکه صورت انرژی و نیرویی برتر در هر انسانی نمود یابد. به خصوص در دهه‌های اخیر که با احساس و شناخت بشری افزوده شده، سیستم‌های طبیعی و اکولوژیکی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. دسته‌ای از معماران نیز به مفهوم «ساخت و ساز پایدار» اشاره کرده و آن را این چنین تعریف می‌کنند: «مدیریت یک محیط پاک و سالم بر اساس بهره‌برداری مؤثر از منبع کولوژیکی» که بر این اساس هدف از طراحی ساختمان‌های پایدار، کاهش آسیب آن بر روی محیط و منابع انرژی و طبیعت است.

اماکن تفریحی و پارک‌های شهری دارای نقش اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی هستند، با مزایایی چون درمان بیماری‌های روحی، محیطی مطلوب برای پرورش

^۱ Daniel, 2001, p 267.

کودکان، یکپارچگی اجتماعی، حفظ آسایش و نظایر آن‌ها و در عین حال شاخصی برای ارتقای کیفیت زندگی و توسعه جامعه محسوب می‌شود.^۱ مردم به دلایل مختلفی جذب پارک می‌شوند، این دلایل شامل فعالیت بدنی، لذت بردن از طبیعت، فعالیت‌های اجتماعی، احساس آزادی و دور شدن از محیط شهری است. مردم از مواجهه با حیات وحش در پارک‌ها لذت می‌برند و چنین مواجهاتی حضور آن‌ها در پارک را افزایش می‌دهد.^۲ اصولاً طبیعت و ماهیت این فضاها به گونه‌ای است که تمام طبقات مردم می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند. در پارک‌های عمومی سعی می‌شود که تمام وسایل سرگرمی و تفریحی، تقریباً برای هرگونه سلیقه و فکر و سن وجود داشته باشد.^۳ به علاوه وجود ارتباط میان انسان و طبیعت برای سلامت وی ضروری ارزیابی شده است.

در بسیاری از شهرهای ایران، فضاهایی به عنوان باغ، پارک، فضای سبز و... ایجاد می‌شود که طراحی و اجرای آن‌ها با شیوه‌های سلیقه‌ای توسط طراحان صورت می‌گیرد. دقت در نمونه بوستلاند و پارک‌های معاصر این نکته را روشن می‌کند که جامعه ایران به عنوان تمدنی که خرد این دکنده باغ و دارای یکی از سبک‌های مهم باغبانری در جهان است، فاقد روشی مشخص برای طراحی باغ و پارک است.^۴ به طوری که مشخص شده است بعضی از پارک‌ها، به شیوه ارگنیک، برخی به شکل هندسی و برخی باغ‌های تاریخی ایران با الگوی منظم به شکل پارک مورد استفاده قرار می‌گیرند.

تاکنون رویکردهای متفاوتی در مورد مراکز تفریحی مطرح شده است. یکی از این رویکردهای کاربردی در طراحی‌ها، رویکرد طبیعت‌گرایی می‌باشد که ارزش این رویکرد به دلیل تعامل میان انسان، طبیعت و معماری است که منجر به شکل‌گیری ایده‌های نو و مفید می‌گردد. امروزه نیازهای انسان متفاوت از گذشته است و توجه به رفاه انسان از طریق فعالیت‌های تفریحی و هنری بسیار مورد اقبال جامعه امروز قرار گرفته است.

^۱ Ghorbani and Teimoori, 2010, p 48.

^۲ DICK and Hendec, 1986, p75; Harrison et al., 1987, p 359.

^۳ Hekmati, 1992, p 324.

^۴ Mansouri, 2010.